

Dansk Forening for Konkurrenceret:
Statsstøtte til banker

v/Peter Biering, partner

Kammeradvokaten

DISPOSITION

- 1. Krisen starter:** August 2007 - august 2008
- 2. Krisen intensiveres:** September 2008 - marts 2009
- 3. Krisens fase 2:** Marts 2009 –
- 4. Konklusion**

Krisen starter

- 1. Det retlige udgangspunkt:** Statsstøtte er forbudt – EF-traktatens artikel 87
  - Medmindre støtten er omfattet af undtagelser:
    - Artikel 87, stk. 3 b) til afhjælpning af en alvorlig forstyrrelse i en medlemsstats økonomi
      - Kun brugt en gang tidligere i 1987 vedrørende støtte til græske industri (EFT 1988 L 76)
      - Bruges nu hele tiden: Viser, at Kommissionen anerkender, at krisen er alvorlig
      - Giver Kommissionen større fleksibilitet i administrationen
    - Artikel 87, stk. 3 c) til foranstaltninger, der retter sig imod kriseramte virksomheder

Krisen starter - fortsat

2. Rammebestemmelserne for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder

(EUT 2004 C 244, side 2)

- Redningsstøtte med henblik på at holde banken flydende, indtil der kan udarbejdes en omstrukturerings- eller likvidationsplan
  - Midlertidig (6 måneder)

Krisen starter - fortsat

- Omstrukturering med henblik på at genoprette langsigtet rentabilitet
  - Omstruktureringsplan
  - Kompenserende foranstaltninger med henblik på at forhindre konkurrenceforvridning
  - Bidrag fra støttemodtageren med henblik på at begrænse støtten til et minimum

- Eksempler: Credit Lyonnais (1988)
BAWAG (2007)

Krisen starter - fortsat

3. August 2007: Begyndelsen og Kommissionens reaktion

- Krisen kommer fra USA: Bear Stearns, Fannie Mae og Freddie Mac, Lehmann Brothers, AIG
- Individuelle sager i få medlemslande, f.eks.
  - IKB (Tyskland)
  - Northern Rock (UK)
  - Sachsen LB (Tyskland)
  - West LB (Tyskland)
  - Bayern LB (Tyskland)

Krisen starter - fortsat

- Brug af det klassiske retsgrundlag (artikel 87, stk. 3 c) og rednings/omstruktureringsmeddelelsen)
- Hurtig sagsbehandling: Fra flere måneder til få dage

4. Roskilde Bank

- **Redningsstøtte:**
  - 10. juli 2008: Nationalbanken stiller likviditetsgaranti
  - Kommissionen orienteres 11. juli 2008
  - 15.-23. juli 2008: Spørgsmål og drøftelser med Kommissionen

Krisen starter - fortsat

- Redningsstøtten anmeldes 21. juli 2008
- Kommissionen godkender den 31. juli 2008

De væsentligste emner:

- 1) Likviditetsstøttens indretning
  - Lån til Roskilde Bank
  - Statsgarantien dækker Nationalbankens tab over 750 mio. DKK
  - Strafrente: Nationalbankens udlånsrente + 2% (6,6%)
  - Låneaftalen kan til enhver tid opsiges af Nationalbanken

Krisen starter - fortsat

- 2) Kontrolmekanismen
  - Træk må kun bruges til daglig drift
  - Må ikke bruges til nye aktiviteter eller til at optræde aggressivt på markedet
  - PwC godkender likviditetsbudgetter for 14 dage
- 3) Det Private Beredskab
  - Hvem (forskel i forhold til indskydergarantifonden)?
  - Forhold til Finansrådet (hvad mener den danske banksektor)
- 4) Tilsagn om at fremsende en omstruktureringsplan eller en likvidationsplan eller dokumentation for tilbagebetaling senest 6 måneder efter den 11. juli 2008

Krisen starter - fortsat

➤ **Afviklingsstøtte:**

- 24. august 2008: Nationalbanken og det Private Beredskab overtager Roskilde Banks aktiver og forpligtelser undtagen hybrid kernekapital og Ny Bank stiftes
- Kommissionen orienteres 25. august 2008
- 27. august 2008: Første møde med Kommissionen
- 16. september 2008: Udkast til notifikation fremsendes til Kommissionen
- 23. september 2008: Andet møde med Kommissionen
- 29. september 2008: Filialnettet sælges til Nordea, Spar Nord Bank og Arbejdernes Landsbank
- Afviklingsstøtten anmeldes 7. oktober 2008
- Kommissionen godkender den 5. november 2008

Krisen starter - fortsat

De væsentligste emner:

1. Retsgrundlag:

- Artikel 87, stk. 3 b) (alvorlig forstyrrelse af en medlemsstats økonomi) eller artikel 87, stk. 3 c) (omstruktureringssøtte)
- Aktstykke i Finansudvalget

2. Begrebet "kontrolleret afvikling"

- Hvorfor er afvikling bedre end konkurs eller omstrukturering?
- Hvordan forholder det sig til retningslinierne for rednings- og omstruktureringssøtte?

Krisen starter - fortsat

3. Begrebet "finansiel stabilitet"

- Hvorfor skal kreditorerne forskelsbehandles, og hvorfor er det afgørende at indfri simple kreditorer fuldt ud for at opretholde tilliden til den danske banksektor
- "Moral hazard"

4. Støttemodtagere

- Hvem er de simple kreditorer?
- Aktionærer ved "earn-out"
- Køberbanker

Krisen starter - fortsat

5. De simple kreditorer

- Kravenes modenhed: Pligt til indfrielse?
  - Default eller anticiperet misligholdelse
  - Ligebehandling

6. De tabsgivende ejendoms- og investeringsengagementer

7. Begrænsning af støtten:

- Betaling: Renter og fortrinsret til udbytte
- Sikkerhed ("negativ pledges?")
- "Hair-cuts"
- Tilbagebetaling (claw-back)

Krisen starter - fortsat

- Cut off-dato: maks. 2 år (bortset fra konkurs): Forlængelse kræver Kommissionens godkendelse
- Fristen løber fra 6. oktober 2008, hvor afviklingsbanken blev aktiv (FT's tilladelse)
- Halvårlig rapportering
- Hurtig tilbagelevering af banktilladelse
- Ingen nye kunder
- Stop for nye aktiekøbs- og aktieoptionsprogrammer
- Begrænsning af markedsføring
- Begrænsning af bonusordninger til ledelsen

Krisen starter - fortsat

- Ingen ændring af indlåns- eller udlånsrenter til kundernes fordel
- Kompensation ("offer"):
  - Afvikling af alle aktiviteter
  - Medfinansiering af banksektoren

8. Salget:

- Helt eller delvist salg forsøgt uden held
- Markedspris (er der betalt for de særlige vilkår)?
- Åben, transparent og ikke-diskriminatorisk salgsproces?
- Er filialerne selvstændige aktører, eller bliver de integreret i køberbankerne?

Krisen starter - fortsat

9. Overgang fra Gamle Bank til Ny Bank og "indhegning" af Ny Bank
  - Overførsel af bevilligede, men ikke trukne midler på Nationalbankens lånefacilitet
  - Overholdelse af kontrolmekanismen?
  - Øremærket konto i Nationalbanken

10. Afvikling efter tilbagelevering af banktilladelse
  - Ingen aktiviteter på bankmarkedet
  - Kun udgifter til personale, husleje, kontorhold
  - Afvikling af alle engagementer, evt. med tab.

Krisen starter - fortsat

5) EBH Bank

- 22. september 2008: Nationalbanken og 12 private banker yder likviditetsstøtte
- 23. september 2008: Drøftes på møde med Kommissionen om Roskilde Bank
- 2. oktober 2008: Redegørelse til Kommissionen
- 28. november 2008: Overtages af Afviklingselskabet

Krisen starter - fortsat

De væsentligste emner:

- Nationalbankens lånefacilitet på 1 mia. DDK:
  - Loft
  - 11 banker stiller sikkerhed på 300 mio. DKK
  - Strafrente (6,6%)
  - Tilbagebetaling ved påkrav
  - Er det markedsføssig kompensation for lånefaciliteten, eller er det statsstøtte?

Krisen intensiveres

1) September 2008: Behovet for mere hensigtsmæssig reaktion

- Sunde banker berøres
- Troværdighedsproblem
- Interbank lånemarkedet tørres ud
- Generelle redningsordninger i stedet for foranstaltninger rettet mod individuelle banker
- den finansielle stabilitet på spil

2) Nyt retsgrundlag

- Kommissionen anerkender at artikel 87, stk. 3 b) kan bruges
- Der er tale om en exceptionel krise i systemet – mere end enkelte kriseramte virksomheder

Krisen intensiveres - fortsat

- Behovet for undtagelser fra rednings-/ struktureringsretningslinierne:
  - Støtte til banker som teknisk set ikke er kriseramte
  - Strukturelle nødindgreb
  - Beskyttelse af kreditorer
  - Redningsforanstaltninger ud over 6 måneder

- Procedurereglerne (RFO 659/1999) er ikke ændrede

Krisen intensiveres - fortsat

- 3) Bankmeddelelsen af 13. oktober 2008:** Statsstøttereglernes anvendelse på foranstaltninger truffet over for pengeinstitutter i forbindelse med den aktuelle globale finanskriser (EUT 2008 C 270, side 8)
- Omfatter: Garantier, rekapitalisering, kontrolleret afvikling, likviditetsbistand
  - Almindelige principper:
    - Ikke-diskriminerende
    - Tidsmæssigt begrænset (2 år med 6 måneders rapportering)
    - Støtten begrænses til et minimum
    - Bidrag fra støttemodtageren (vederlag for støtten)
    - Adfærdsforpligtelser (ikke udvide aktiviteterne med statsstøtte)
    - Strukturelle tilpasninger

Krisen intensiveres - fortsat

- Principperne kendes fra rednings- og omstruktureringsmeddelelsen, men nu i en anden kontekst
- Hurtig godkendelse: 24 timer fra anmeldelse

4) Redningsordninger for banker:

- Danmark (garanti): 10. oktober 2008
- Irland (garanti): 13. oktober 2008
- UK (kombination): 13. oktober 2008
- Tyskland (kombination): 27. oktober 2008
- Portugal (garanti): 29. oktober 2008
- Sverige (garanti): 29. oktober 2008
- Frankrig (garanti): 30. oktober 2008

Krisen intensiveres - fortsat

- Holland (garanti): 30. oktober 2008
- Spanien (køb af aktiver): 4. november 2008
- Italien (garanti): 13. november 2008
- Finland (garanti): 13. november 2008
- Grækenland (kombination): 19. november 2008
- Frankrig (rekapitalisering): 8. december 2008
- Østrig (kombination): 10. december 2008
- Slovenien (garanti): 12. december 2008
- Spanien (garanti): 23. december 2008
- Letland (garanti): 23. december 2008
- Italien (rekapitalisering): 23. december 2008

Krisen intensiveres - fortsat

- Godkendelse af individuelle sager:
  - Rekapitalisering: ING, KBC, PAREX, SNS, Reaal, Bayern LB, Anglo Irish Bank
  - Garantier: Fortis, Dexia, Nord LB, LKB
  - Likviditetsstøtte: Carnegie
  - Rekapitalisering af et forsikringselskab: AEGON

- I alt 30 kommissionsbeslutninger på 2½ måned

Krisen intensiveres - fortsat

5) Bankpakke I

- 5. oktober 2008: Politisk aftale
- Kommissionen orienteres 5.-6. oktober 2008
- 8. oktober 2008: lovforslag fremsættes og notifikation til Kommissionen
- 10. oktober 2008: Vedtagelse af lovforslag og Kommissionens godkendelse

De væsentligste emner:

- Bankernes eget bidrag (10 + 15 + 10 mia. DKK)
- Tilbagebetaling af støtte (claw back)
- Forpligtelse til overvågning af at deltagende banker ikke udvider deres aktiviteter
- Krav om individuel anmeldelse af kriseramte banker med en balance på mere end € 3 mia.

Krisen intensiveres - fortsat

6) Rekapitaliseringsmeddelelsen af 8. december 2008:

Rekapitalisering af pengeinstitutter under den aktuelle finanskriserise (EUT 2009 C 10, side 2)

- Kodificerer Kommissionens praksis
- Rekapitaliseringsordninger åbne for alle banker, men sondring imellem sunde og kriseramte banker baseret på bankens risikoprofil og størrelse af kapitalindskud
- medlemsstaten definerer selv bankens tilstand som ex post vurderes af Kommissionen
- Kriterier: Solvens, krav til kapitalgrundlag, CDS (credit default swap)-spread, rating før krisen, perspektiv (omstrukturering og kompenserende foranstaltninger eller tilbagekøb/konvertering af tilførte kapital)

Krisen intensiveres - fortsat

- Pris (forrentning) med henblik på at begrænse konkurrencefordrejningen
  - Hvis der er 30%'s privat deltagelse accepterer Kommissionen den forrentning, der er aftalt
  - ellers ECB's anbefalinger: 7%-9,3%

- Exit incitament med henblik på at staten kommer ud så hurtigt som muligt, f.eks. klausuler om gradvis optrapning af prisen, forhøjelse af det samlede afkast gennem tilbagekøbsklausuler, og begrænsning af dividendeudbetaling

Krisen intensiveres - fortsat

- For kriseramte banker:
  - Forbud mod udbetaling af dividende, fordi støtten skal bruges til at komme på fode igen
  - Individuel anmeldelse af omstruktureringsplaner i overensstemmelse med rednings- og omstruktureringsmeddelelsen

- For sunde banker:
Rapportering hver 6. måned til Kommissionen

Krisen intensiveres - fortsat

7) Bankpakke II (kreditpakken)

- 18. januar 2009: Politisk aftale
- 19.-20. januar 2009: Kommissionen orienteres
- 21. januar 2009: Planlagt fremsættelse af lovforslag
- 22. januar 2009: Anmeldelse til Kommissionen
- 3. februar 2009: Planlagt vedtagelse af lovforslag
- Kommissionens godkendelse?

Krisen intensiveres - fortsat

De væsentligste emner:

- Exit-ordningen: Indfrielse før 3 år?
- Statens indflydelse: Krav om udlån?
- Kriterier for behandling af individuelle ansøgninger?
- Behandling af udenlandske datterselskaber og filialer?
- Eksportlåneordningen i EKR?

Krisens fase 2

Fra marts 2009 skal Kommissionen tage stilling til:

- Om de godkendelser, der er givet for 6 måneder, skal forlænges
- Anmeldelser af omstruktureringsplaner for så vidt angår støttemodtagende banker
- Om der er behov for nye retningslinier

KONKLUSION

1. Kommissionens tænkning: Work in progress
  - Fra: Banker er ikke anderledes end andre virksomheder
  - Til: Anerkendelse af at de samfundsmæssige konsekvenser er meget større
2. Ingen gummitempler: Tidlig kontakt har stor betydning
  - Forhandlinger minder om en vasketunnel: Ordningen, der går ind er ikke den samme som den, der kommer ud (tidsmæssige eller andre begrænsninger, kompenserende modydelser osv.)
3. Kun opretholde den særlige situation med artikel 87, stk. 3 b) som retsgrundlag i så kort tid som muligt, derefter tilbage til normale markedsvilkår
4. *"State aid rules are part of the solution not part of the problem"*
Neelie Kroes

OVERSIGT OVER FORLØBET

Roskilde Bank

09.07 2008	KA inddrages i sagen. Indledende drøftelser	19.+22.09 2008
10.07 2008	Nationalbanken indgår låneaftale og tabskaution	23.09 2008
11.07 2008	Start på dialog med Kommissionen	02.10 2008
15.-24.07 2008	Løbende fremsendelse af dokumenter til Kommissionen	28.11 2008
21.07 2008	Notifikation af redningsstøtte	
31.07 2008	Kommissionen godkender redningsstøtte	
24.08 2008	Ny Bank stiftes	
27.08 2008	Første møde i BRX med Kommissionen (KA, Finanstilsynet, Nationalbanken, ØEM)	
16.09. 2008	Udkast til notifikation af afviklingsstøtte til Kommission	
23.09. 2008	Andet møde i BRX med Kommissionen (KA, Nationalbanken, ØEM, Danske Markets)	
29.09 2008	Filialnettet sælges til Norden (9), Spar Nord Bank (7) og Arbejdernes Landsbank (5)	
07.10 2008	Notifikation af afviklingsstøtte	
06.11 2008	Kommissionen godkender afviklingsstøtte	

EBH Bank

Indledende møder i Nationalbanken og ØEM	
Drøftelser på møde i BRX med Kommissionen vedrørende Roskilde Bank	
Redegørelse til Kommissionen	
Afviklingsselskabets datterselskab overtager EBH Bank	

Bankpakke 1

05.10 2008	Aftaler om finansiel stabilitet mellem ØEM og de politiske partier samt DPB
08.10 2008	Fremsættelse af lovforslag L 33 om finansiel stabilitet
08.10 2008	Notifikation til Kommissionen
10.10 2008	Vedtagelse af lov om finansiel stabilitet
10.10 2008	Kommissionen godkender lov om finansiel stabilitet
12.10 2008	Møde med ATP og Kromann Reumert om lov om finansiel stabilitet
12.11 2008	Stiftelse af Afviklingsselskabet
28.11 2008	Afviklingsselskabets datterselskab overtager EBH Bank A/S